

IV. УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

УДК 215:318

З.І. Тіменик

Національний університет “Львівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ РЕЛІГІЙНОЇ СВІДОМОСТІ В ДУХОВНИХ ТВОРАХ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА) 1940 – 1944 рр.

© Тіменик З.І., 2005

Висвітлено морально-етичні засади релігійної свідомості, її зв'язки із свідомістю національною в контексті деяких аспектів історії Українського Православ'я.

(На матеріалі духовних творів Митрополита Іларіона (Огієнка) 1940–1944 рр.)

The moral-ethical principles of the religious consciousness and its connection with the national consciousness in context of some aspects of the history of Ukrainian Orthodoxy of the XX century are analysed in this article. (On the material of Ilarion's (Ohienko's) spirit works Second World War's period (1940 – 1944))

Метою роботи є спроба системого аналізу того, як інтерпретується релігійна свідомість через розуміння основних християнських чеснот у проповідях, посланнях, зверненнях, духовних повчаннях та аналогічних (з погляду жанровості) творах Митрополита Холмського і Підляського Іларіона (Огієнка). Особливо, коли йдеться про період Другої світової війни – час, який до краю загострив проблему вияву моральних цінностей в екстремальних умовах чужоземного гноблення – і фізичного, і духовного.

Теоретичне питання роботи виявляється у спробі комплексного осмислення того, як основні християнські чесноти (Божі дари, благодаті) “функціонують” у свідомості, у діяннях віруючих, зважаючи на контекст довкілля воєнного стану.

Аналіз спеціальної літератури свідчить про часткове висвітлення проблематики відповідно до завдань, що їх автори ставили перед собою [1; 21–24]. Етнологічний аспект релігійної свідомості [29] доречно взаємоповнюється в інших дослідженнях в контексті розвитку українознавства (і огієнкознавства, зокрема) [28]. З погляду “філософії часу” цінними матеріалами про особливості формування такої свідомості у душпастирській спадщині Митрополита Іларіона є низка інших

публікацій [25; 26]. Розширення евристичної сфери досліджуваної теми (з огляду на епістолярій) виявилось у появі за останні роки кількох матеріалів [27; 28]. І все ж тема нашої роботи заслуговує на комплексне (а не лишень на вибіркоче) висвітлення проблематики досліджуваного питання, в чому й полягає **актуальність роботи**: адже йдеться про те, як віруючі мають формувати і виявляти у практиці свого духовного буття релігійну свідомість і в час воєнний, і тоді, коли “торжествувє благодать”, яку самі віруючі й повинні творити повсякчасно, щоденно, щомиті.

Висвітлюючи релігійну свідомість, вважаємо за доцільне зосередитись на таких аспектах, як з'ясування особливостей її процесуальності. Важливо провести й спостереження щодо системних (чи епізодичних) “контактів” цієї свідомості з виявами національного духу. Відтак доречно з'ясувати діяння християнських чеснот (Божих дарів, благодатей) з огляду на історичний контекст.

Морально-етичні засади аналізованої свідомості Митрополит Іларіон узалежнює насамперед від того, чи “Церква виступає як чинник творчий” [8, с. 583] і чи “поруч надія і Бог” [18, с. 29]. Якщо такі дві ситуативні процесуальності законтактовують, то зникає страх братися до найважливого й найнебезпечнішого, тобто до

того, що в Іларіоновім розумінні асоціюється з євангельским “ярмом” і “тягарем” – тут і цитується доречно Матвій (Матв. 11:30). При взаємодії цих двох процесів утверджується християнська мужність, форми виявів якої є всебічні й повсюдні і яка сама перестає бути суто внутрішньорелігійним поняттям, набуваючи відразу ж соціально-патріотичного спрямування за певних умов. Це – необхідність глибини віри в Бога й у неминуче торжество “правди на землі” [10, с. 37; див.: 5], – якщо не тепер, то згодом, оскільки за вчинене зло прийде неминуча відплата (з погляду історіософії часу): “всі, хто візьме меч, – від меча і загинуть” (Матв. 26:52). (Слід зазначити: вдале цитування біблійних сентенцій не просто згармонізовує текст – воно насамперед актуалізує насущність ідей *Святого Письма*).

Релігійну свідомість “будує” також постійне чуття максималістичного оптимізму – вміння віднаходити хоча б крихту надії “в нашій безнадії” [9, с. 9]. (Його необхідно виробляти віруючим насамперед від усвідомлення того, що безнадія є фактично початком морального самознищення особистості; від постійного прагнення мати “повну віру” у скороминущість усіх терпінь з погляду земного буття). Митрополит Іларіон через переосмислення біблійних реалій упротилежнює поняття “чужого” (як злого, а, отже, – скороминущого, і – “рідного” як неминуче доброго і, врешті, – усталеного), тобто, коли “по чужому Єгипті таки прийде радісний і щасливий Назарет” [17, с. 11]. (Можливо, зважаючи на жорсткість нацистської цензури, поіменно не називаючи німецького окупанта, Владика Іларіон вдався до створення таких алегоричних образів). Християнство, на його думку, тому є вірою радісною, що кожен з нас, українців, навіть у найтрагічніші періоди життя особистого і свого народу бачить провісок в кінці тунелю, усвідомлюючи неминучу перемогу добра над злом.

Отже, важливим є духовний максималізм релігійної свідомості. Він має виявлятися найперше з формування навичок бачити в малому – велике, а справи духовного буття не ділити на дрібні й головні. Сумлінність у належнім виконанні “дрібного” – одна з передумов істинності християнина [2, с. 36; 7]. Конкретика морально-етичних засад такої свідомості – у щоденній реалізації справжньої

любові до ближнього, а від неї – до позбавлення самого себе від духовного злидарства, від чвар і найрізноманітніших деструктивних соціально-побутових незгод.

Складовою засад досліджуваної тут свідомості є й сумління. Воно має бути “спокійне і чисте” [4, с. 10], але життя постійно створює колізії: як в екстремальних (а то й нерідко у звичайних) обставинах утверджувати його в собі, йдучи на постійний ризик “покривити душею”, адже не можна “належно жити, коли в кожному бачити ворога й не довіряти йому” [4, с. 11]. Між тим довіра – тільки один із етапів любовного ставлення до ближнього (а серед них може трапитись й ворог, якого слід перетворити на друга). Але водночас – це тільки можливий шлях до розчарувань, страждань, мучеництва і можливої загибелі (особливо – за воєнного часу). Тому маємо застереження: „любов мусить бути розумною..., щоб вона не приносила кривди” [18, с. 57]. Вихід з колізії Митрополит Іларіон вбачає у розрізненні “тимчасового” – земного буття – і “вічного”. В усвідомленні, наприклад, вічності душі сумлінного християнина, що був гнаний за правду. І разом з тим – у розсудливості, як одного з чинників свідомості [11]. Така, здавалось б, двоїстість природи сумління мала б суперечити свідомому максималізму. Насправді ж Владика Іларіон виявляє численну багатогранність його вияву, зважаючи на складність самих життєвих обставин, серед яких завжди поруч радість і горе, благоговіння і страждання, правда і кривда.

Отже, морально-етичні засади релігійної свідомості постійно уконтекстовуються реаліями історичного часу в поєднанні зі щоразу новим прочитанням біблійних реалій.

Спостереження над духовною спадщиною Владика Іларіона аналізованого періоду дають підстави для осмислення релігійної свідомості як явища зі своєрідним процесуальним темпоритмом. Контакткування окремих елементів не є еkleктичним – воно має свою системність, багатогранність, що виявляється переважно у кількох послідовних етапностях, котрі творять безперервний “колообіг” пізнання світу, формують систему різноманітних моделей. Ось одна з них: “Утиски приносять терпіння, терпіння – досвід, а досвід – надію” [9, с. 7]. А що далі?

Далі настає етап осмислення надії як великого дару Божого, а відтак – повсякчасне усвідомлення того, що справжню силу її “пізнаємо тільки під час різних лихоліть” [9, с. 5]. Отже, – повернення “на круги свої...”. Відбувається одночасний процес невпинного вдосконалення душі, тобто очищення її від гріха через духовне навчання, яке передбачає вмиле подолання всіляких спокус. І все це творить “вищу школу життя” [18, с. 50; 20]. Така безперервна складна просторовість “коло-обігу”, на думку проповідника, обумовлена тим, що “Заповіді Божі маємо в цілій своїй істоті” [4, с. 3], тому постійно відбувається організм вічного й скороминущого, святості і гріховності, Божого і людського [13]. (Принагідно зазначимо: Владика Іларіон застерігає: час на формування нашого “релігійного усвідомлення” (тобто свідомості – З.Т.) – обмежений, після чого прийде кара. Цю ситуацію проповідник роз’яснює на прикладі Притчі про мудрих і нерозумних вдів (Матв. 25:1–13).

Релігійна свідомість є внутрішньо ускладненою мікропроцесами – своєрідними елементами, з яких і творяться певні моделі. В одній із проповідей 1944 року віру Митрополит Іларіон інтерпретує як “виконання сподіваного, переконаність у небаченому”, як “повсякчасне направлення нашого зору, чуття й нашої думки на Бога” [4, с. 3]. Водночас діє зустрічна сила – від самого Бога, в даному разі – від Богочоловіка (Ісуса Христа), котрий прийшов у світ, щоб “просвітити все людство світлом богопізнання” [4, с. 9]. Але вона неможлива без нації, оскільки з нею стає неподільною [9, с. 7]. Відтак на ще одному етапі віра, надія й любов творять “повновартісну людину” – віруючу особу з належною релігійною свідомістю [9, с. 11].

Одна із моделей такої свідомості виявляє свою процесуальність з погляду інших складових – “віри-Церкви-нації-держави”. На переконання Владики Іларіона (Огієнка), віра переважно через посередництво Церкви прищеплює працьовитість, згодом дає змогу формувати культуру, розвиває дисциплінованість в усіх сферах життя, а на завершальному етапі – “приносить нації державність” [4, с. 17].

Трактування християнських чеснот (Божих дарів, благодатей) в контексті формування людської свідомості для проповідника є різним.

Багатоскладове функціонування моделі інколи уоднозначнюється до феноменальних можливостей одного лишень елемента (наприклад, до терпіння – “вищої школи у житті” [2, с. 28]). Саме воно здатне і духовно гартувати людину, вдосконалювати її. Але розуміти терпіння як пасивну реакцію на різноманітні кривди є помилковим. Митрополит Іларіон поглиблює євангельське розуміння цього явища фактами з української історії доби Київської Русі, Козацької держави, періоду УНР (наприклад, загибель юних героїв Крут у січні 1918 р., котрі, терплячи муки, не здалися) [3, с. 24]. Обґрунтовується, отже, існування й певної одноелементної моделі її багатофункціональними можливостями. Те саме стосується й покори (послуху, а ще в ширшому значенні – дисциплінованості), що духовно “будує родину, громаду, державу” [19, с. 21].

Спостереження над особливостями релігійної свідомості з погляду процесуального темпоритму, свідчать, що вона має свої складні і різноманітні вияви. Маючи свій “ареал” вияву, тим не менше накладається просторовістю свого буття на межі функціонування свідомості національної.

Суворі закони воєнного часу змусили кожного віруючого переосмислити події не тільки близького минулого, а й біблійних епох. Ретроспективне накладання давньоминулої подієвості на трагізм Другої світової війни в особливий спосіб заактуалізувало в Іларіонових писаннях низку багатьох проблем, коли йдеться про свідомість національну.

Найперше – це єдність духовної моделі “мова – Церква – народ”. Владика стверджував поетапність пізнання цього феномену: “Церква – це душа народу, а мова Церкви – це ключ до цієї душі” [16, с. 3]. Але модель така не може бути замкненою, самодостатньою, позбавленою динаміки людського думання про Бога, якого ми найглибше відчуваємо і сприймаємо “тільки в своєму національному переломленні, тільки в своїй національній уяві” [19, с. 13]. Тому народ “без своєї Церкви – народ без душі, народ мертвий, печаткою нації не означений” [19, с. 3].

Іларіонові сентенції впливали із його церковної ідеології як українського православного ієрарха [15]. Така позиція є малозрозумілою для римо-католицьких християн, для котрих ще до середини ХХ ст. повсюдною

богослужбовою мовою була “інтернаціональна латинь”. Але водночас його висловлювання не суперечать євангельським настановам, а радше, навпаки, – підтверджують їх. Іларіоновій релігійній світоглядності ближче до душі саме “людина стародавня”, яка зодягнулася в нове, щоб відновитися “для пізнання за образом Спасителя” [тобто Христа – З.Т.] (Кол. 3:10). Тому християнізація від самого початку не мала нічого спільного з інтернаціоналізацією людського духу, – інша річ, як її згодом зрозуміли у післяапостольський час у папському Римі.

За умов воєнного часу, коли на Холмщині і Підляшші до краю загострилася була національна проблема українців – корінних мешканців цього краю, — Митрополит Іларіон спростовує хибне тлумачення апостольських слів про те, що для Бога “нема ні геллена, ані юдея..., варвара, скита [скіфа – З.Т.], раба, вільного, – але [є] все та в усьому Христос!” (Кол. 3:11). Справді ж бо, йдеться тут про духовну рівність кожної нації, а не про денационалізацію; “це не означає, що еллін перестав бути елліном”, він не витворився у “якийсь інтернаціональний народ” [19, с. 11].

Небезпека денационалізації українців Холмсько-Підляського краю серед нечувано жорстокого терору й переслідування в контексті їхнього релігійного буття на перше місце висувала проблему національної свідомості, брак якої у холмщан (та й взагалі – в українців того часу) Владика Іларіон вважав “найбільшим нещастям нашої Церкви” [14, с. 4], вірячи у неминучість нового відродження, тобто у той час, коли між духовенством і мирянами настає “повна гармонія, повне співжиття” [14, с. 5]. (У різдвяний час воєного 1940-го Іларіон ревню молився, “щоб Господь поєднав усю нашу роз’єднану інтелегенцію” [19, с. 3])... Владика викладає свою тактико-стратегічну лінію, як досягти цього. Найперше треба всім усвідомити, що “у кожного народу Віра й Церква – це його душа, це його Свята Святих” [19, с. 5]. Далі – постійна праця над собою в поглибленні національної свідомості [14, с. 5], яка має виявлятися найперше у будь-якому (великому й малому) ділі на користь нації. Незвичайність моменту в тому, що християнський обов’язок щодо молитви він недвозначно прирівнює до патріотичних справ: “Молитва для мене – це праця для народу” [14, с. 5].

Водночас у духовенства повинно формуватися чуття відповідальності “за брак національної свідомості у народі” [14, с. 2]. І все це має постійно поєднуватися з усвідомленням того, що служити “свому народові... – це тяжкий хрест” [18, с. 3]. Але гіркота часто небезпечної та важкої праці винагороджується любов’ю, вищим виявом якої є загибель за Рідний Край.

У проповідях, посланнях, архипастирських зверненнях Митрополит Іларіон (Огієнко) обґрунтовує актуальність поєднання релігійної та національної свідомостей, їхнє органічне співдіяння упродовж тисячоліть. У текстах подається чимало прикладів зі старозавітних книг, які “переповнені національною ідеєю” [16, с. 7]: це зворушливий 137-й псалом про вірність усьому рідному у тяжкій вавилонській неволі; це й і постійні турботи Неємії про відродження мови й усього звичаєво-обрядового укладів тих, які повернулися з вавилонського полону; це і ревна турбота Естер – дружини перського царя – про відбудову рідного Єрусалима... На межі Старого й Нового Завітів повчальним для нас є постать пророкиці Анни – символ того, як потрібно терпеливо (часто упродовж довгих років) вірити у прихід Спасителя людських душ (ним став Христос) [19], якому Владика Іларіон приділяє найбільше уваги, закликаючи: “Уміймо ж і ми жертвувати навіть своїм життям, як зробив це Христос, коли ця жертва на щастя нашому народові” [17, с.15].

Промовистим прикладом постійного співдіяння релігійної та національної свідомостей є старо- і новозавітне тлумачення таких понять, як правда і любов, з погляду розуміння жертвності. Правда Богові “приємніша за жертву” (матеріальну) [6, с. 3]. Тут особливо актуалізується прохання псалмопівця: “Почуй, Господи, мову мою, стогнання моє зрозумій !” (Пс. 5:2), що так було близько по духові знедоленим холмщанам і підляшанцям у важку пору лихоліть Другої світової війни... Митрополит Іларіон у проповідях утверджує невмирущість діяння правди і любові, котрі співдіють на межі людського і Божого простору, творячи свій синтез уже на землі. В умовах чужоземного гніту боротьба за правду синонімізується як боротьба за волю і незалежність. Він стверджує постійність благодієльного діяння правди – як Божого дару – в найрізно-

манітніших життєвих ситуаціях, – правди, що здатна визволити не тільки з неволі гріха, а й “з неволі ярма” [6, с. 12]. Підтвердженням цьому є дві євангельські сентенції: “Коли ви за правду страждаєте, то ви блаженні” (ІІ Петр. 3:14), “Христос для волі нас визволив” (Гал. 5:1).

Слід підкреслити, що актуалізуючи потребу формування глибокої релігійної свідомості, Митрополит Іларіон не протиставляє духовність Старого і Нового Завіту Біблії в тому сенсі, що із моральних проблем Ізраїля неминуче мала сформуватись своєрідна свідомість християнина – свідомість, що постійно передбачала вдосконалення духу через повсякчасну жертвовність. Звідси – утвердження його ідеї жертвовності як безперервного природного служіння народові [12, с. 4].

Висновки. Текстовий аналіз духовної спадщини Митрополита Холмського і Підляського Іларіона (Огієнка) за 1940 – 1944 рр. свідчить про багатоаспектне розуміння ним релігійної свідомості, яка не може існувати без системного зв’язку з іншими свідомостями, а найперше – з національною. Зіставлення старої і новозавітних текстів в поєднанні з історико-духовною ситуацією Другої світової війни підтверджує не тільки постійну актуальність відповідних біблійних сентенцій, а й сприяє розвитку самої релігійної свідомості. Проповіді, послання, архіпастирські звернення та інші його твори, в яких безпосередньо викладається доля Українського Православ’я і народу, заслуговують на подальші дослідження, особливо з огляду на сучасний стан релігійної свідомості в Україні.

1. Гук О. Українські релігійні мислителі першої половини ХХ ст. про духовність як вищий вимір буття людини // *Історія релігій в Україні: Наук. щорічник*. – 2004 р. – Кн. 2. – Львів, 2004. 2. Іларіон, Архиєп. *Бережімо все своє рідне!* – Холм: Свята Данилова Гора (далі: СДГ – З.Т.), 1943. 3. Іларіон, Архиєп. *Блаженна людина, що любить народ свій! Слово на 29 січня, на пам’ять народних героїв*. – Холм, 1943. 4. Іларіон, Митр. *Віра. Слово про врем’я люте*. – Холм, 1944. 5. Іларіон. *Горе зрадникам свого рідного!* // *Холмська Земля*. – 1943. 6. Іларіон, Митр. *Живімо правдою!* [Проповідь]. – Холм, 1944. 7. Іларіон, Архиєп. *З притч Владики Іларіона* // *Холмська Земля*. – 1943. 8. Іларіон,

Архиєп. та ін. Меморандум про переслідування православною духовенства на Холмищині й Підляшші // *Мартирологія Українських Церков. У 4-х т. Українська Православна Церква / Упорядкували і зредагували Олег Зінкевич і Олександр Вороний. Т.1 – Торонто – Балтимор: Українське вид-во “Смолоосип” ім. В. Симоненка*. – 1987. 9. Іларіон, Митр. *Надія* [Різдвяна проповідь 7 січ. 1944 р.]. – Холм, 1944. 10. Іларіон, Митр. *Послання* [від 4 квітня 1944 р.] // Іларіон, Митр. *Мої проповіді*. – Вінніпег, 1973. 11. Іларіон, Архиєп. *“Прийміте всі Духа премудрості, Духа розуму, Духа страху”*. Слово на Богоявлення. – Холм, 1943. 12. Іларіон, Архиєп. *Промова... на засіданні оо. Деканів і бувших членів Церковної Ради Люблінського Дистрикту дня 12 листопада 1940 року* // *Український православний вісник*. – 1941. 13. Іларіон. *Святочне привітання* // *Львівські вісті*. – 1942, 6–10 січня. 14. Іларіон, Архиєп. *Служімо своєму народові! Слово Високопреосвященнішого Іларіона, Архиєпископа Холмського і Підляського на III з’їзді оо. Деканів дня 10-го лютого 1942 року. (Скорочений запис секретаря)*. – Холм, 1942. – Додаток до ч. 2-го “Звідомлень з Холмсько-Підляської Єпархії” від 7 березня 1942-го року; *На правах рукопису*. 15. Іларіон, Митр. *Тяжкі завдання українського архиєрея* [Проповідь у день інтронізації 19 жовт. 1940 року] // Іларіон, Митр. *Мої проповіді*. – Вінніпег, 1973. 16. Іларіон, Архиєп. *Українська мова в Церкві*. – Холм, 1943. 17. Іларіон, Архиєп. *Чого нас навчає Різдво Христове: [Проповіді]* – Холм, 1943. 18. Іларіон, Архиєп. *Як жити за Христом у світі. [Архіпастирське звернення]... до всіх Боголюбивих вірних нашої Єпархії* // *Український православний молитовник*. Вид. 6-е. – Холм, 1943. 19. Іларіон, Архиєп. *Як жити за Христом у світі. Великопісні пассійні слова*. – Холм: СДГ, 1943. 20. Іларіон, Архиєп. *Як жити на світі. Мій дарунок для молоді*. Книжечка перша. – Холм, 1943. 21. Колодний А., Кирюшко М.І., Филипович Л.О. *Митрополит Іларіон*. – Львів, 1992. 22. Марушкевич А., Марушкевич І. *Виховний потенціал проповідей Івана Огієнка (Митрополита Іларіона)* // *Велетень науки: Матеріали всеукраїнських науково-педагогічних читань, присвячених вивченню спадщини Івана Огієнка (15–16 січня 1996 року)*. – К., 1996. 23. Міненко Т.О. *Православна Церква в*

Україні під час Другої світової війни (Волинський період). – Вінніпег – Львів, 2000. 24. Мулик-Луцик, Вступне слово (На відкриття першої книги Проповідей Митр. Іларіона) // Іларіон, Митр. Мої проповіді. – Вінніпег, 1973. 25. О.М. У триріччя інтронізації Архієпископа Іларіона в Холмі // Холмська Земля. – 1943, 7 листоп. – Ч. 45. 26. Олійник П. Холмищина і Підляшшя у вогні ворожих наступів // Холмський церковний календар на 1940 рік. – Холм, 1940. 27. Пам'ятки. Епістолярна спадщина

Івана Огієнка (Митрополита Іларіона) (1907–1968). Т.2. / Упор. В.П. Ляховський, Н.П. Московченко, І.М. Преловська. – К., 2001. 28. Тимошик М. “Лишусь навіки з чужиною...” Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Наук. видання // Передмови О. Кравченка та В. Скопенка. – К. – Вінніпег, 2000. 29. Филипович Л. Етнологія релігії. Теоретичні проблеми, вітчизняна традиція, осмислення. – К., 2000.

УДК 261.5

Р.Я. Пасічний

Національний університет “Львівська політехніка”

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

© Пасічний Р.Я., 2005

Розглядаються сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви з економічної точки зору, проблеми, які заважають розвиткові церковної інфраструктури та її перспективи. Аналізуються як позитивні, так і негативні моменти економічної діяльності УГКЦ, шляхи уникнення конфліктних ситуацій, пов'язаних з цим видом діяльності. Зроблено огляд майна УГКЦ до 1941 р. та подано пропозиції щодо механізму його повернення та компенсацій і відшкодувань. Обґрунтовано необхідність такого роду діяльності як для УГКЦ, так і для суспільства в цілому.

In article consider contemporary state Ukrainian Greek-Catholic Church from economic point of view, problem which prevent to development of church and her perspective. Analyses as negative moments positive, so and of economic UGCC activity, keeping ways distance from disputered situations associated with such activity appearance. Done UGCC property examination to 1941 y., but give to suggestion as for mechanism of his reversion and compensations and compensations. Grounds a necessity of such activity clan both for UGCC and for society as whole.

Постановка проблеми. Проблеми законодавчого характеру, відсутність заміни та механізму повернення майна, реквізованого Радянською владою, не дають змоги УГКЦ (рівнозначно і будь-якій іншій конфесії) повернути його у повному обсязі. Звідси актуальним постає питання про створення господарської структури, яка б укріпила фінансовий стан УГКЦ та надала їй незалежного характеру, що дало б їй змогу здійснювати благочинну та місіюну діяльність у більшому обсязі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники цієї тематики (Р. Шмідт., А. Качор) у своїх працях більше звертали увагу на

історичний аспект проблеми та на перспективи діяльності УГКЦ в разі її вирішення. Автори доводять, що вирішення цієї проблеми матиме позитивний вплив на економіку держави та суспільство у цілому. Разом з тим, в цих працях не подано жодного варіанта вирішення даного питання та не має пропозицій щодо механізму його розв'язання.

Постановка завдання. Розглянути сучасний стан Української Греко-Католицької Церкви з економічної точки зору, проаналізувати проблеми, які заважають розвиткові церковної інфраструктури, та вказати шляхи уникнення конфліктних ситуацій, пов'язаних з таким видом діяльності